

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI
TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

YAŞAMIN İÇİNDE BİR ÖTE AŞK

Araştırma Sorusu: İnci Aral'ın *Yeşil* adlı romanında postmodernizmin temel ilkeleri nasıl değerlendirilmiştir?

Ders: Türkçe A, Kategori 1

Sözcük Sayısı: 3954

İÇİNDEKİLER

A.GİRİŞ: Postmodernizmin Tanımı ve İnci Aral'ın <i>Yeşil</i> Adlı Romanı.....	1
B.GELİŞME: Postmodernizmin Temel İlkeleri ve <i>Yeşil</i>.....	4
B.1. Üstkurmaca.....	4
B.1.a. Metnin Yazılış ve Kuruluş Sürecinin <i>Yeşil</i> İçerisinde	
Konumlandırılması.....	5
B.1.b. Nesnel Gerçeklik ile Kurmaca Gerçeklik İlişkinin <i>Yeşil</i>	
İçerisinde Belirginleşmesi.....	7
B.1.c. <i>Yeşil</i> İçerisindeki Anlatıcının Etkin Figür Olarak	
Belirginleştirilmesi.....	9
B.2. Çoğulluk.....	10
B.2.a. <i>Yeşil</i> İçerisindeki Farklı Anlatım Teknikleri ve Yazımsal	
Türler.....	11
B.2.b. Farklı Anlatıcıları Bir Arada Bulunduran	
<i>Yeşil</i>.....	15
C. SONUÇ: Bir Başka Kurgu.....	16
D.KAYNAKÇA.....	18

A. GİRİŞ: Postmodernizmin Tanımı ve İnci Aral'ın *Yeşil Adlı Romanı*

İnsan, toplumsal yapı içerisinde üreten bir canlı konumundadır. Üretme yeteneğine sahip olan insan, sanatsal açıdan da estetik değer taşıyan eserler ortaya koyabilir. Bu üretim sürecinin içeriği, kendi yaşanmışlığını konu alan gerçeklikler veya hayal gücünün bir ürünü olarak açığa çıkar. Bu aşamanın sonunda elde edilecek ve edebî sayılabilecek eserler, üretenin yanında tüketicuyu yani sanatla ilgilenenlerin de ilham kaynağı olup ortaya başka türden eserlerin ortaya çıkabilmesini sağlamıştır. Bazı sanatsal eserler içlerine aşılınmış olan, akım olarak nitelendirilebilen ve kendi içinde kuralları olan düşünce sistemlerini bulundurmaktadır.

Akımlar, yapıtları ortak noktada birbirine bağlamakla birlikte, bir amaca hizmet ederler. Bu amaç bütünlüğü, zaman zaman değişim göstermiştir ve bu değişim sayesinde insanların karışmasına birden fazla akım türü çıkmıştır. Resim sanatında kübizm, felsefede nihilizm, edebiyatta empresyonizm, düşünce akımı olarak pozitivism gibi farklı sanatsal ve düşünsel alanlarda örnek olarak sayılabilecek bu akımlar, dünya üzerinde görülmüş ve benimsenmiş olan akımlardan yalnızca birkaçıdır.

Modernizm; söz konusu yaşanmışlıkların ve günlük yaşamın artık edebiyat sahnesinde geçerliliğinin olamayacağı gerekçesiyle, yerleşik ve geleneksel olanın yerine yeniyi ve sorgulamayı ön plana çıkarma amacı doğrultusunda ortaya çıkan bir akımdır. Gözlemciliğin ve bilimsel düşüncenin baskın olduğu, dil, konu ve anlatım bakımından yeniliği arayan, eski düşünce sistemlerinin bir kenara bırakılıp insanın sorgulama ile yazılan eserlerin vermek istediği mesajı algılama isteğine ek olarak, eserde daha iyiye yer açılmasını amaçlayan bir akımdır.¹

Bu çalışmanın ana konusu *postmodernizm* akımı ise; modernizmin çok fazla akılcı, çok fazla işlevsel yapısından, özellikle gelişmiş ve endüstrileşmiş ülkelerdeki insanların

¹ *Modernizmi Esas Alan Eserler ve Yazarlar* <https://www.turkedebiyati.org/modernizmi-esas-alan-eserler.html>

sıkkınlıkları sonucu, onların farklılaşma arayışları, biraz akıldan ve rasyonellikten uzaklaşma hayallerinin doğmasına bağlıdır². Postmodernizmin çoklu yapısı ve karmâşık anlatımsal yönler barındırması nedeniyle “Postmodernizm nedir?” sorusunun yanıtı tam olarak verilememektedir. Kelime yapısından yola çıkılırsa; postmodernizm terimi, “sonra” anlamına gelen İngilizce “post” ön ekiyle “modernizm” kelimesinin birleşimiyle oluşturulmuştur. Türkçe karşılığı, “modernizm sonrası” ya da daha yaygın kullanımıyla “modernizm ötesi” olarak düşünülebilir. Bu akım türü, kendini resim, müzik, heykel ve edebiyat gibi birçok alanda, günümüze kadar süregelen eserlerden etkilenerek, onlara alışagelmışten farklı bir yorum katılmasıyla kendisini göstermiştir.

Postmodernist edebiyatta hem gerçeğin hem de hayalin görünenden ve tahmin edilenden öte, varlık ve olguların görünmeyen yüzleriyle ilgilenir. Yapıtlarda ana veya diğer karakterlerin yaşadığı olaylardan çok, bu olaylar karşısındaki duruşları ve buldukları ruh hâlleri incelenir. Diğer yandan neden-sonuç ilişkisini, edebî bir metnin olmazsa olmaz şartları arasından çıkarmış; buna karşın gerçeğe kurmaca arasındaki ilişkiyi güçlü biçimde vurgulamayı amaç edinmiştir.

Postmodern metinlerde birçok alt metin bir arada bulunur ve bu metinler, modernizmin aksine, birbirleriyle iç içe girmişlerdir. Postmodern nitelikler taşıyan bir eserde mutlak olan bir tek anlatım tarzı aranmamalıdır. Çünkü postmodern bir metinde, bir değil birden çok anlatım tarzının uzantısı bir arada bulunur. Bununla birlikte, eserlerde önem verilen nokta içerikten öte, yazının biçimi ve yazarın biçimidir. Modernizmin temel ilkelerini büyük ölçüde reddeden postmodern anlayışa göre, edebî bir metnin mesajı anlamaya kalkışılmamalıdır. Çünkü okurun yapması gereken, okuduğu metinden birtakım sonuçlar çıkarmak yerine, metinle bütünleşerek bir bakıma metne katkıda bulunmaktır.³

² Baran, *Eşitgin ve Güncel*; 2004, syf.161

³ Bayram Yavuz, *Postmodernizm Üzerine*, Baykara, Sonbahar (Sayı 5), Çorum 2007, syf.37-39

Postmodernizm akımını benimsemiş yazarlardan biri olan *İnci Aral* ise *Yeni Yalan Zamanlar* adlı üçlemesinin ilk yapıtı olan *Yeşil*'i 1994 yılında yayımlamıştır. Bu yapıt, bir aşk hikâyesiyle birlikte politik bir kurguya sahiptir. Yapıtın ana karakteri Nedim, devlet tarafından yasaklanmış bir bölgeye, dedesinden kendisine yâdigar kalan bir eşyayı aramak için girer ve gelen bir ihbar sonucu orada, polisler tarafından basılır. Tutuklu bir şekilde hapisaneyi andıran EYİGÖZ* adlı bir merkeze götürülür. Bu merkezin yapılma amacı, görünüşünün aksine, yönetim yüzünden yozlaşmış yazarlar için bir rehabilitasyon merkezi olmasıdır. Orada bulunan görevlilerin amaçları, yazma yetisini kaybettiği düşünülen yazarların topluma geri kazandırılmaktır. Yakalanan Nedim'den, bulduğu daktilo ile sade bir roman yazılması istenir ve kendisi, birden fazla hikâye yazmaya başlar. Önceleri sadece bir aşk romanı yazmaya çalıştığı görülse de Nedim, çevresindeki kişilerden öykündüğü kahramanlarını, içinde bulunduğu toplumun koşullarından soyutlayamaz, kendisini de onların dünyasına sokar. Dinî baskıyla yetiştirilmiş, küçük yaşta cinsel tacize uğramış genç bir kadın Eda, eşcinsel dayısı Niyazi, intiharın eşiğinde, tutunamamış ve aynı zamanda Eda'ya âşık bir gazeteci Nedim romanda bulunan karakterlerden bazılarıdır. Bunlara ek olarak; yazar olmak isteyen ama yazacakları konusunda bir fikri olmayan, romanın sonlarına doğru Nedim ile aynı kişi olduğu anlaşılan mimar Kerim, onun televizyon sunucusu ve eski karısı Neyla, bu bahsi geçen kişilerle arkadaş olan bir fotoğrafçı Metin, Metin'in kimlik bunalımında iken kendini dine adanmış bir tarikat üyesi olan sevgilisi Fulya, götürülen merkezdeki sorgucular, Aysevim ve Ekber ve portrede bulunan bir kadın yüzü yazılan hikâyelerde okuyucuya eşlik eder.⁴

Görüldüğü gibi çok sayıda figürü bir arada bulunduran bu yapıtta odak kişi *Nedim*, yazdığı hikâyelerde bu figürlerin bir yönden arkadaşlıklarını veya tanışmışlıklarını ortaya çıkarır. Buna ek olarak, birinci ağızdan yazılmış olan bu yapıtta Nedim'in de romanda belirttiği

*EYİGÖZ'ün açılımı romanda "Eğilim Yönelim İzleme Gözleme Merkezi" olarak verilir. Yapıt içinde bu şekilde yazıldığı için bu çalışmada da aynı şekilde yazılacaktır.

⁴Özdemir Gülseren, *Postmodern Edebiyatın Postmodern Bir Eleştirisi* syf.3

gibi kendi yazdığı hikâyelerde, kendisini önemli bir karakterin yerine koyar. Nedim yazdıklarına devam ederken okuyucu, kendini hikâyenin içinde yazılan karakterlerden Eda ile aşk yaşıyorken bulur. Bu aşkın yaşandığı sırada, yapıtta Eda'nın küçüklüğüne ve bu zaman diliminde ailesi ile neler yaşadığına dönülür. Nedim, yapıtın sonunda uyanmasıyla, anlatılanların düş olduğu anlaşılır ve yazdıklarını okuyucuya beş farklı bitirişle sunar.

İnci Aral'ın *Yeşil* adlı yapıtı, olay kurgusu ve içerdiği dil ve anlatım özellikleri bakımından postmodernizm akımının en temel özelliklerini barındırarak akımla adeta bütünleşmiştir. Yapıtta *metnin parçalara ayrılmış olması, söylemlerin kırılması, ana karakterin arayış içinde olması, yapıttaki karakterlerin birbirine dönüşmesi, okura olaylar ve kişilerle ilgili çeşitli seçenekler sunarak seçilmenebilir bir yapı arz etmesi ve düşlere yer vermesi*, yapıtta göze çarpan postmodern özelliklerden bazılarıdır. Bu çalışmada, *Yeşil* adlı yapıtta yer alan postmodernizm ilkelerinden *üstkurmaca* ve *çoğulluk* ilkeleri, alt başlıkları ile birlikte ayrıntılı olarak incelenmiştir.

B. GELİŞME: Postmodernizmin Temel İlkeleri ve *Yeşil*

B.1. Üstkurmaca

Postmodernizmde üstkurmaca ilkesi, günümüzde de örnekleri verilmeye devam eden *yansıtmacı roman* ilkelerinin dışına çıkarak oluşmuştur. Yansıtmacı romanda olaylar, hatları çok net bir şekilde belirlenmiş bir mantık çerçevesinde gerçekleşir. Yansıtmacı yazar, nesnel gerçeklik içinde ele aldığı konusunu belirgin olgular içerisinde, kişiler, mekan ve zaman yapıtaşlarının içinde aktarır. Bu tip anlatım aracılığıyla anlatılan içeriğin bulunduğu evren, okurun kendi yaşantısının belirgin oluşunun beraberinde getirdiği özellikleri barındırması bakımından okuyucunun mantığıyla kavrayabildiği bir düzen niteliğindedir. Bir başka deyişle, eserlerindeki hayatı yansıtırken kullandığı ölçüler nesnel gerçekliğin içinde yer alır. Postmodernist yazar ise yansıtmacı tutumla birlikte gelen nesnel gerçekliğin dışına çıkar. Dış

veya iç gerçekliği yansıtmaya amacı gütmendiğinden dolayı, postmodern romanlar kurmacaların içerisinde kalarak, olguları bu evren bütünlüğünde işlemeyi hedefler. Anlatının kurgu mekanizması oluşturulurken, yansıtmacı ve bunu ilke edinmiş modernist araçların uzağında olan tarzlar seçilir. Bu tarzlar, İnci Aral'ın *Yeşil* adlı romanı ile birlikte göz önünde bulundurulduğunda, şu şekilde maddelenebilir:⁵

B.1.a. Metnin Kuruluşunun ve Yazılış Sürecinin *Yeşil* İçerisinde Konumlanması

Postmodern roman, izlediği ilkeler bakımından, barındırdığı dünyanın kurmaca olduğunu, içeriğindeki vurgulamalarla okuyucuya belirtir. Bu vurgulamaların en yaygını, sunulan evrenin kurmaca oluşunu bizzat olay yapının kurgulanış düzlemini belirleyerek yapının temeli yapmaktır. Bu yöntemle, içeriğinin işleyiş düzeniyle onun kuruluş süreci birlikte sunulur. Böylece, metnin yazılma süreci aynı zamanda romanın ana konusu hâline gelir.

Giriş bölümünde de kısaca tanıtılan Nedim, EYİĞÖZ adlı merkezde bir odaya atıldıktan sonra içeri Aysevim ve Ekber adında iki sorgucu girer ve kendisinin yazarlar için bir rehabilitasyon merkezinde olduğunu belirtirler ve bu yüzden kendisini bir hikâye anlatması için zorlarlar. Yapıtta Nedim, bu duruma kadar başından geçenleri birinci tekil kişi ağzından anlatmaktadır.

Nedim'in ilk hikâyesi fotoğrafçı Metin ile alakalı olacaktır. Bu hikâyeyi anlatmaya başladığı sırada Ekber'in ve Aysevim'in hikâyeyi böldükleri görülür. Anlatılan ilk hikâyeyi sorgucular beğenmedikten sonra, hikâyeyi sonlandırması ve kendisinden başka bir hikâye daha anlatılması istenir. Bu hikâye ise, Nedim ve Eda adında iki karakter ile ilgili olacaktır, sonunda da bir şekilde fotoğrafçı Metin'e bağlanacaktır. Anlatılan hikâyeyi bölmeden dinleyen iki sorgucu, uzun anlatımdan sonra Nedim'in yorulması ile beraberinde gelen ve anlatım

⁵ Sazyek Hakan, *Türk Romanında Postmodernist Yöntemler ve Yönelimler* 2002 syf.3

bozukluğu zannedilen ama aslında karakterin düşündüklerini farklı bir şekilde okuyucuya sunduğu anlatım tekniği ile hikâye sonlanır.

“...yani iyi bir plan bu herhalde en iyisi öç almanın o şipşakçıyı suçlayacak, onu görmeye katlanamaz olacak ve tam o sırada denizin üstü doğan güneşle bakır rengi korkuluklar yaklaşıyor ağır çekim...susuyorum. ‘Sanırım yoruldun, anlatımın bozuldu.(Ekber)’”(Aral, syf.36)

Bu teknik, yapıt boyunca sıklıkla Nedim’in Eda ile yaşayacağı aşk hikâyesinde görülecektir. Yapıtın başlarında verilmesinin nedeni okuyucuyu, bu tip anlatıma alıştırmak olduğu düşünülebilir.

Yemek molasından sonra bir hikâye daha anlatılması istenir ve Nedim anlatmaya başlar. İhtimaller üzerinden bir kadın ile bir erkeğin hikâyesini anlatılır. Nedim, hikâyenin ilerleyen bölümünde anlattığı cinayet sahnesinden etkilenir ve susar, hikâyeyi orada bitirir. İstediklerini elde ettiğini düşünen sorgucular, el koydukları daktiloyu kendisine teslim eder ve anlattığı hikâyelerin ses kayıt cihazı tarafından yazıya geçirildiğini, devamının daktilo ile yazılmasını talep ederler. Bu sırada Nedim, aslında anlattığı hikâyelerin bir yerde kesiştiğini ve bundan bir ay önce gerçekleşmiş başka bir olayın olduğu söyler. Buna ek olarak anlattığı hikâyelerin ortak noktada kesişmesini istemsiz olarak yaptığını belirtir. *“Aslında sözünü ettiği bağlantıyı bilinçli olarak kurmuş olduğumu söyleyemem.”* (Aral, syf.41) Olayların tesadüf sonucu birleşmesi ve anlattığı hikâyenin geçmişinin olması, metnin yazılış sürecini incelerken gördüğümüz postmodernizm özelliklerinden biridir.

Birkaç hikâyeyi daha daktilo üzerinden yazdıktan sonra Nedim, yattığı yatağın başucunda Ekber’in getirdiği zarfı görür. Bu zarfın içinde fotoğraflar ve bir disket vardır. Fotoğraflar ve disketler, yazar Nedim tarafından okuyucuya sunulmuştur. Bu disket, yazdığı hikâyelerde bulunan Nedim ile Eda karakterleri arasında yaşanan ve yapıtın ilerleyen

bölümlerinde anlatılmış olan aşk hikâyesini konu alan günlüker bulunmaktadır. Merkeze gelip anlatmaya başladığı hikâyeler, daktilo ile birleşir ve aynı uzam içerisinde etkileyici bir aşk hikâyesine dönüşerek yapıt içerisinde kurgulanmış olur. Bahsi geçen karakterler de bu aşk hikâyesi içerisinde dahil olurlar. Böylece daktiloda yazılan metinlerin yazılış süreci ve devamında yaşanacak olan aşk hikâyesinin geçmişi ve gelecekte yaratacağı etkiler, çoğu postmodernizm yapıtta görüldüğü gibi yapıtın içinde konumlanmıştır ve yapıtın ana konusu olarak belirlenmiştir. Yapıtın devamı, aşk hikâyesi ve beraberinde getirdiği sonuçlar üzerinde kurgulanacaktır.

B.1.b. Nesnel Gerçeklik ile Kurmaca Gerçeklik İlişkisinin Yeşil İçerisinde Belirginleşmesi

Postmodernist anlatı sisteminde *kurmaca evren* de başlı başına bir gerçeklik olarak algılanır. Söz konusu temel tutumun bu madde altında incelenecek bölümü, ikili bir anlayışla gerçeklik ile kurmacayı birlikte işlemek şeklinde açıklanabilir. Bu yöntemle yapıt, postmodernizme bir adım daha yaklaşmaktadır.

Bir önceki bölümde bahsedilen Ekber'in getirdiği zarfla birlikte yapıtta görülen nesnel gerçeklik kırılmış ve okuyucuya, yapıt içerisinde kurgulanan kurmaca çerçeve, yapıt için referans alınmaya başlamıştır. Bu kırılmanın yapıt içerisinde belirginleşmesinin ilk örneğini, yapıt içerisinde ana karakterin yaptığı olaylar için kullanılan birinci tekil kişili anlatımın, yazılan hikâyelerdeki karakterler için de kullanılmaya başlanması oluşturmaktadır. “*Ekber Gürle çıkar çıkmaz kanepeye uzanıyorum. Hemen uyumuşum. Düşümde Neyla'yı görüyorum. TV'de yeni başlayan bir dizide kadın polis Melda rolünde oynuyor.*” (Aral, syf.61-62) Nedim, kendi yazmış olduğu hikâyelerinden birinde bulunan karakterin şu anda ne yaptığını düşünmektedir. Bununla birlikte yapıt, okuyucuyu da beraberinde sürükleyerek, kurmaca çerçevenin içine sokar. Yapıtın ilerleyen bölümlerinde kurmaca çerçevenin daha net oluşması için Nedim ile Ekber arasında geçen şu diyalog bu duruma örnek olarak gösterilebilir:

“– Sana ummadığın olanaklar sağlayabiliriz. Yazdıklarında adı geçen, ancak şu ana kadar eylemlerine anlam veremediğin kişileri, çözemediğin gizleri senin için araştırabilir. – Nasıl yani diye soruyorum. – Bu kişileri izleriz, gerekirse sorgularız, seninle bir araya getiririz. Her türlü yardımı yaparız kısaca. Hem bizim de işimize gelir. Bakalım senin uydurdukların, onlara yakıştırdıkların gerçeklerle ne kadar ilgili? (Aral, syf.92)

Bu diyalog ile birlikte artık yapıtta sunulan kurmaca gerçeklik içerisinde nesnel gerçekliğin barındırdığı unsurların da görüleceği okuyucuya sezdirilmiştir. Nedim’in merkeze gelmesiyle anlattığı ve yazdığı hikâyeler oluşturduğu kurmaca evren, hayatın nesnel gerçekliği ile birleşerek, yapıtın gidişatını değiştirecek şekilde okuyucuya yeni bir çerçeve sunmuştur. Buna ek olarak Ekber, konuşmanın ilerleyen bölümünde yazılan karakterlerden biri olan Nedim hakkında yorum yapmaktadır. Artık kurgulanan karakterler de nesnel gerçeklik kavramını kazanmıştır ve böylelikle gerçeklik ve kurmaca kavramlarının kazanımları karşılıklı olmuştur.

Ekber, Nedim’in ortadan kaybolduğunu, bulduğu kanıtlardan yola çıkıldığında cinayete kurban gittiğini söyler. Ayrıca, bu kurulan kurmaca evrende yazılan karakterlerin ölme veya ölmeme ihtimalleri üzerinde durulabilmektedir. Bu haberlerden sonra Nedim, yazarı olduğu Nedim karakterinin kendisinin öldürdüğü tereddütüne düşer. Yazar Nedim, Nedim’in ölmesine daha vardı diye ekler. *Çok erken oldu, atlattı beni. Dörcüncü bölümden önce ölmemesi gerekiyordu. (Aral, syf.93)* Nedim’in, yazarı olduğu karakterin yine kendi yazmış olduğu kurmaca evrendeki hâkimiyeti kaybettiği görülmektedir.

Ek olarak yazar, postmodern tekniklerle Nedim’e anlattığı kurmaca dünyayı, hayatın gerçeklikleri ile beraber anlatılan olayları da mantıklı bir temele oturtmuştur. Üstkurmaca yöntemi ile yapıtta yaşananların, aslında bir düş olma olgusuna bağlanmıştır. Ayrıca, romanı yazan Nedim’in Ekber ile yaptığı görüşmeden önce yazdığı yazılarda kendisinin baş erkek rolünü üstlenmesinden bahsetmesi ve görüşmeden sonra merkeze çağırılan ve yazar Nedim’in

aşk duyduğu kahramanı Eda ile görüşmesi, kurmaca ile gerçekliğin bir arada sunulmasına güzel bir örnektir. “‘Umrumda değil,’ diyorum kızgınlıkla.’ Beni yazmam için zorlayanlar onlar. Benim bir an önce burdan çıkıp gitmekten başka isteğim yok.’ ‘Eh öyleyse sorun yok’ diyor Eda kayıtsızca Aysevime’e bakarak.” (Aral, syf.106) Bu görüşme, nesnel gerçeklik ile kurmaca gerçekliğin bir arada verildiği bir durumdur; çünkü yapıt içerisinde yazılmış olan bir karakter ile yapıtta sunulan karakterler aynı uzamda, EYİGÖZ’de bir arada bulunmaktadır. Aslında Nedim yalnızca, roman metnini bir şekilde ortaya sunan bir baş kahraman ve kendi romanının da kahramanı olarak diğer karakterlerle yüz yüze gelen bir yazardır. “Zili çalıyorum. ‘Kim o?’ diye soruyor bir kadın sesi. ‘Ben,’ diyorum. ‘Siz kimsiniz?’ ‘Yazarınız, açar mısınız lütfen?’” (Aral, syf.232) Bir yazarın kendi yarattığı karakterin evine gitmesi, çoğu yapıtta okuyucunun karşısına sıklıkla çıkan bir durum değildir Bu durum da yapıtın postmodern olarak nitelendirilmesinin birçok nedenlerinden biridir.

B.1.c. Yeşil İçerisindeki Anlatıcının Etkin Figür Olarak Belirginleştirilmesi

Anlatıcı, yansıtmacı ve modernist roman tarzlarında, üzerinde çok durulmuş olan bir teknik ögedir. Türk romanının on dokuzuncu yüzyıla ait ürünlerinde eğitici ve öğretici bir görev üstlenen yazar, kurmaca dünyasının anlatıcılığını bizzat kendisi yürütmüş, böylece “yazar-anlatıcı” kimliği kazanmıştır. Yansıtmacı romanın yirminci yüzyıldaki modern eserlerinde ve modernist romanlarda anlatıcının kendini belirginleştirilmesi ve doğrudan ya da dolaylı olarak metine müdahale etmesi postmodernizm anlayışında teknik bir kusur sayılmıştır. Metine müdahaleyi azaltmak için anlatıcıyı etkin figür yaparak yaşanan olgulara müdahaleden çok, bu olguları yaşadığı sırada hissettiği duyguları yansıtma durumu öne çıkarılmıştır. Özellikle üstkurmacanın hâkim olduğu anlatılarda anlatıcı, kurmaca yapının etkin bir figürü hâline gelir.⁶

⁶ Sazyek Hakan, *Türk Romanında Postmodernist Yöntemler ve Yönelimler*, 2002, syf.5

Yeşil romanı altında anlatıcının etkin figür olarak belirginleştirilmesinde; daktilo ile hikâyeleri yazan Nedim'in, Nedim adında intihara saplantılı ve hayata tutunmaya çalışan bir karakteri okuyuca sunması ile kendisini Kerim adında bir karakterin yerine koyması yapıtta görülen ilk olaydır.

“ *Şu da var, elbet ben de artık karanlıkta gizlenmiş bir gözleyici, her şeyi ve herkesi bilen,+anlayan+sezen, anlatıcı yazar olmaktan sıkıldım. Tabi portreyi gördüğüm anda öykünün içindeki baş erkek rolünü üstlendim ama bu konumda kadını henüz tanımadığım unutulmamalı.*”(Aral, syf.60-61)

Yapıtta, Nedim'in üstlendiği Kerim rolünün, hikâyeler içerisinde bulunan kadını tanımaması gerektiğini hatırlatması, anlatıcı ile odak figür arasındaki farkı, yapıtın başlarında açığa çıkarmak için önemlidir. Bununla birlikte sözü geçen Kerim rolü, yapıt içerisinde evrilerek yazılan karakterlerden Nedim'e dönüşecektir.

Bahsi geçen disket içerisinde bulunan ve yazılan karakterden Nedim'e ait olan günlük ile anlatılmaya başlanan Nedim ile Eda'nın aşkında, âşıklardan birinin intihar eşiğine kadar geldiği bu aşk hikâyesinin nasıl sonlandığını öğrenmek için *üstkurmaca* ile kurgulanan dünyada yazılan karakterlerle konuşmasının da anlatıcının etkin figür olarak belirginleştirilmesinde önemli payı vardır. Yapıtın en başında bulunan ve anlatıcı rolünde olan Nedim, kurmaca çerçeve içerisinde Kerim zannedilir, disket incelenmeden önce Eda ile görüşür ve yapıtın olay akışına müdahale ederek bu ilişkinin yürümesi gerektiğini söyler. Bununla birlikte ilişki devam eder ve disketler incelenir. Böylelikle anlatıcı, anlatılan aşk hikâyesi ile etkin figür olur, olayların gidişatını değiştirecek bir ana karaktere dönüşür ve bu karakter benimsenir.

B.2. Çoğulluk

Postmodern yapıtları ortak noktada toplayan bir diğer unsur ise; yapıt içerisinde *çoğulluk* ilkesine bağlı olarak görülen ve modernizm akımının ilkelerine uymayı reddederek

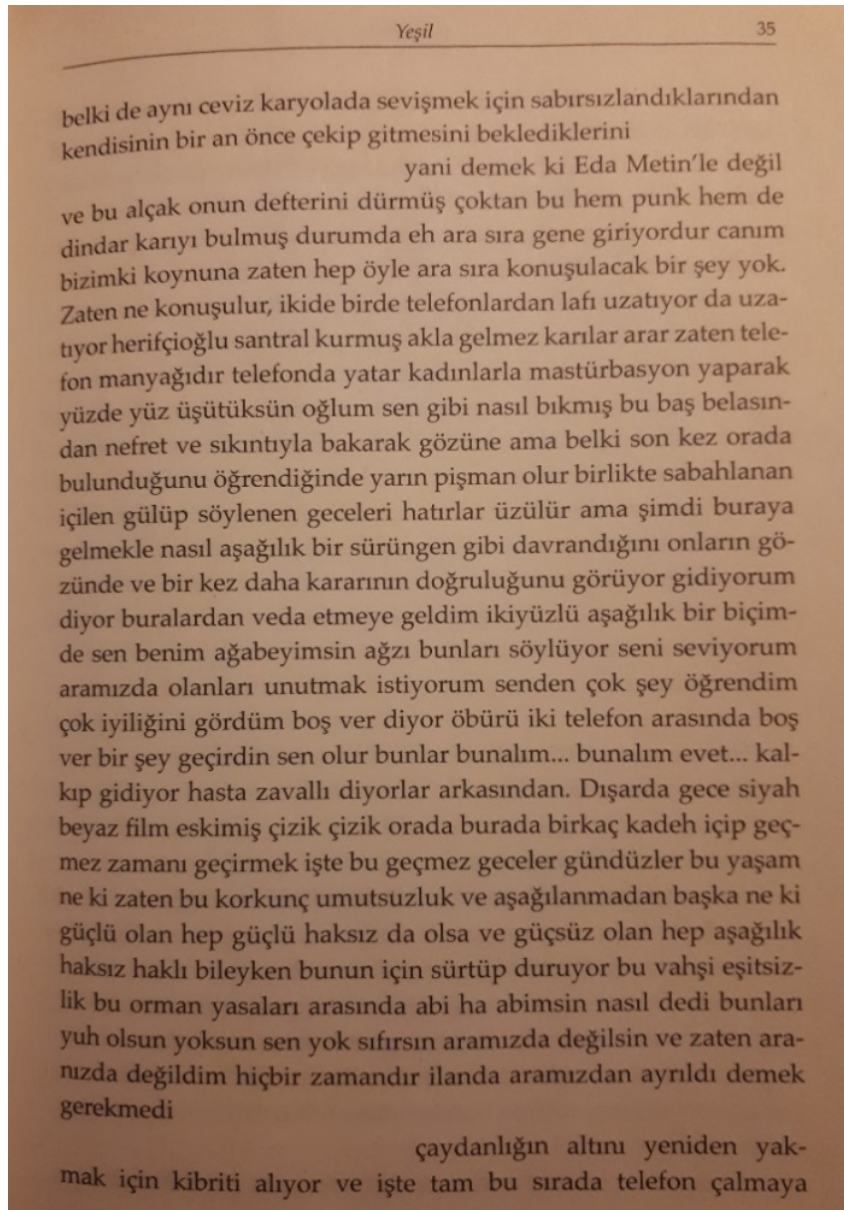
farklı anlatım tekniklerini ve anlatıcı unsurlarını bir arada bulundurma durumudur. Objektif bir şekilde tekliği yansıtmamanın yerine, yapıttaki kişilere ve yaşanan durumlara göre değişen gerçeklikleri subjektif bir şekilde yaklaşmayı tercih eden postmodern yapıtlar, öğretici olma, çözümler sunma, duyguyu veya düşünceyi aşılama amacı taşımaz. Bunun yerine yazar, yapıtta karakterlerin ruh hâllerini ve olaylar karşısındaki tutumunu, duygu ve düşünce değişimlerini sunmak için farklı anlatıcılara başvurur. Buna ek olarak okuyucuya en etkileyici şekilde sunmak için yazarlar farklı anlatım tekniklerini ve farklı yazınsal türleri kullanır. Bu çalışmada, farklı anlatıcı ve farklı anlatım teknikleri, bulunma amaçları doğrultusunda incelenmiştir.

B.2.a. Yeşil İçerisindeki Farklı Anlatım Teknikleri ve Yazınsal Türler

Postmodernizmde içerikten çok biçime önem verildiği için, birden fazla anlatım tekniklerinin bir arada bulunması ile anlatım zenginleştirilmiştir. Bu anlatım tekniklerinin mevcut olmasının nedeni/kullanım amacı da farklı olabilmektedir.

Yazarın sunduğu ilk anlatım tekniği, Türkçe karşılığı “önseme” olarak da bilinen ve yapıt içerisinde yaşanacak veya görülecek olayları “önceden söyleme” olarak tanımlanan *foreshadowing* tekniğidir; “Cenaze törenim oldukça kalabalık. Tanımadığım ama -nedense-sevgilim olan bir kadın tabutuma kapanmış hıçkırarak ağlıyor... *Metin*’in büyüüttüğü fotoğrafım kortejin önüne taşınıyor.” (Aral, syf. 15) Daktilosunu araken Nedim, polisler tarafından basıldığını anlayınca, kafasından kendisinin vurulup öldüğü bir senaryo yazar ve anlattığı bu cenaze töreni de kendi cenaze törenidir. Yapıtın başında görülen *Metin* ismi, okuyucu için ne kadar sıradan bir isim olarak algılansa da ilerleyen bölümlerde yapıt içerisinde gerçekten *Metin* adında fotoğrafçı bir karakter olacaktır ve bu karakter tutuklandıktan sonra yazacağı hikâyelerde görünecektir. Böylece *önceden söyleme* tekniği ile *Metin* figürünün kurgusal işlevi çok önceden sezinlemiştir.

Yapıt içerisinde yazılan hikâyelerden birisi olan *İntiharçı* ise her ne kadar okuyucu taafından ilk kez okunduğu zaman, yapıt içerisinde yazılan diğer hikâyeler gibi bir beklentisi olmadan ve sıradan bir hikâye olarak karşılasa da yapıtın ana konusunun bu aşk hikâyesinin içeriği olacağından habersizdir. Bu hikâyede Nedim ve Eda adında birbiri ile üç yıldır ilişki içerisinde iki karakter sunulur ve aralarındaki ilişkinin geçmişinin ve Eda'nın bu ilişki sürecinde ne yaptığı ve Metin ile ilgili olan düşünceleri, Nedim'in bakış açısından okuyucuya aşağıdaki gibi sunulmuştur.

Görsel 1.1: *Yeşil* syf.35

Alışagelmış olmayan bu yazı formatında göze çarpan ilk durum, çoğu düz yazıda görülen paragraf yapısına uymayan cümlelerin bütünü ayırmak için paragraf başı koymak yerine daha içten başlatılmış olmalarıdır. Diğer paragraf başlangıcı da aynı şekilde konumlanmıştır. Bu bölümde ek olarak içeriği bakımından yorumlandığında *bilinç akışı* anlatım tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Bu teknikte, kahramanın zihninden geçenleri aralıksız ve seri hâlde, belli bir sıraya koymadan olduğu gibi aktarmaya çalışılır. Cümleler genellikle uzun ve karmâşık olur. Dil bilgisi kurallarına, doğru bir cümle yapısına ve çoğu zaman imlâya bile gerek duyulmaz. Bilinç akışı, yapısı gereği daha samimi düşünceleri ifade ettiğinden mantıksal örgütlenmenin dışında, bilinçsizliğe daha yakındır ve bir arada verilen bu kelime bütünlüğü çoğu zaman toplu hâlde bir anlam ifade etmez, sadece karakterin yaşadığı durumun ipuçlarını verir.⁷ Bu üç yıl içerisinde Eda, her yaptığını Nedim'den başka kimseye söylememektedir. Nedim, Eda'nın Metin ile ara sıra birlikte olduğunu düşünür ama bu durum sonrasında Eda'nın pişman olduğunu ve çok fazla üzüleceğini ve geçmişi hatırlayacağını belirtilir. Bu durum sonrasında Nedim'in fikirlerinin *bunalım* etrafında şekillenerek anlaşılması zor bir hâl almakla birlikte, birbirinden alakasız olan birden fazla nesne ve olgu arka arkaya sıralamaktadır. “Orman yasaları”, “beyaz film” ve “ilanda aramızdan ayrıldı” gibi yazılan olguları, yaşanan ilişki ile bağdaştırmak okuyucu tarafından uğraş gerektirmektedir.

Bu yaşanan aşk hikâyesine ayak uydurmak, ilerleyen zamanlarda Nedim için zorlaşacaktır. Nedim'den ayrılma isteği ilişki süreci içerisinde Eda'nın içinde bulunmaktadır. Nedim'in anlattığı olayların artık bir heyecanı kalmadığı, aralarındaki her şeyin eskidiğini söyler. Aslında ikisi arasındaki ilişki sevgi anlamında bitmiştir ama hâlâ beraber olmakta Nedim ısrar etmektedir ama Eda, daha fazla dayanamayıp Nedim'i terk edecektir. Terk etmeden önce, Nedim'e bir mektup bırakmıştır. Bu *mektup* formatı yapıtta okuyucunun karşılaştığı farklı bir yazınsal türdür. Bu mektupta çoğu yapıtta ve gerçek hayatta görüldüğünün aksine, her ne

⁷ Paçacıoğlu Bahar, *Bilinç Akışı Yöntemi* 2 Temmuz 2018

kadar Metin veya başka bir erkekle cinsel anlamda ilişkide bulunma ihtimalinde bulunulsa da Eda'nın hayattaki tercihinin bir kadın üzerinden olacağı belirtilir: *“Ama erkekler konusunda duyduğum umutsuzluğun da kadınlara duyduğumdan aşağı kalır yeri yoktu ve bir seçim yapma zorunluluğum olsaydı yeğleyeceğim insan her şeye karşın bir kadın olurdu.”* (Aral, syf.146) Eda'nın kaleminden yazılmış olan bu mektubun verilme amacı, postmodernizm yapıtlarında sıklıkla görülen sıradışlıklarının okuyucuya sunumunda yardım edilmesidir.

Ana karakterin ayrılık duygularını okuyucuya daha etkileyici sunmak için birinci tekil kişi ağzından anlatılması gerektiğini düşünen yazar, yazınsal tür olarak günlük türünü kullanmayı tercih etmiştir. Bu günlükler Nedim ile Eda arasında geçen ilişkilinin anlatılmasına başlanmadan önce, Ekber'in bıraktığı disketin içinde bulunmaktadır. Bu türe de postmodernizm katan yazar, günlüklerin tarihleri kronolojik sıraya göre yazmamıştır. Eda'dan ayrıldıktan sonra yaşadığı ruh hâlleri bu günlükler içerisinde birinci tekil kişi ağzından yazılmıştır. Bazı günler ise, kurulan kurmaca evrene referans yapılarak yazılmıştır:

“Sessizce çay içiyorum. Niye Eda'ya yazmakta direttim? içinden çıkılmaz bir öyküyü sürükleyip götürmenin anlamı ne? Yazılacak bunca şey, bunca durum, bunca insan varken onu getirip zorla bu romana sokmanın bana ne yararı var? Kendi yaşamımı karmakarışık ettiğim yetmiyor mu?” (Aral, syf.278)

Nedim, kendi hayatının bu kadar zor olmasına ek olarak, kendi yazmış olduğu hikâyelere kendisinin dahi aklına pek yatmasa da bu denli karmâşık duygulara ve hareketler çeşitliliğine sahip olan bir kızı katmıştır.

Bir başka sıradışılığın anlatıldığı olayda ise yazarın kullandığı *bilinç akışı* tekniği, okuyucunun karşısına yeniden çıkar. Nedim, Eda'dan ayrıldıktan sonra içinde hiçbir ukte kalmaması için, düşüncelerinden taviz vererek Metin ile dışarıda bir barda buluşurlar ve çıkışında evine geçerler. Nedim'in sarhoş olduğunu fark eden Metin, ona bir yetişkin değilmiş

muamelesi yapar, ayılması için onun elini yüzünü yıkar ve onu yatağa yatırır. Yatırdıktan sonra Metin, Nedim’le yakınlaşır: “*Bir an belki korktum daha sonra gelecek yorgunluktan geri dönüşün yorgunluğundan andan daha kısa bir zaman korktum ama dudakları ezip dağıttı uysallaştırdı...*” (Aral, syf.200) Erkeğin bir başka erkeğe dudaklarını deydirmesi sıklıkla görülen bir durum olmadığı için, iki erkek arasındaki bu olağandışı ilişki, bilinç akışı tekniği kullanarak okuyuca sunulmuştur.

B.2.b. Farklı Anlatıcıları Bir Arada Bulunduran Yeşil

Postmodern yapıtlarda, genelde birden fazla karakter bulunur. Bu karakterler de her insanın yaptığı gibi, kurgulanan ve nesnel gerçeklikte, başından geçen olayı farklı yorumlamaktadır. Bu yorumlamaların yansıtılması postmodernizmde önemli olduğu için, yazar olayları birden fazla anlatıcı gözünden anlatılmasını yeğler. Üstkurmaca ilkesi içerisinde görülen anlatıcının etkin figür olarak belirginleştirilmesi her ne kadar tek bir anlatıcının barındırıldığı düşünülse de *Yeşil*’de bu durum, anlatıcının ayrı etkin figürün ayrı tanıtılarak, farklı anlatıcıları bir arada bulundurması şeklinde görülür.

Bu duruma ek olarak, aşk hikâyesinin irdelenmesi için verilen *günlüklerdeki* anlatım Nedim’in üzerindedir. Buna ek olarak yazar Aral, bu günlüklerin sunulmasından sonra, *Melike Eda* adlı bir bölüm ekler ve bu bölümde hem Eda’nın geçmişi hem de Nedim ile yaşadıkları Eda’nın dilinden okuyucuya sunulur.

“*Bir süre sonra, Nedim’den ayrılırken, o gece dayınla konuştuklarınızı yeniden hatırladın Eda ve bu ayrılığın seni ‘güçlü bir aşkın öznesi olmayı sürdürme’ çabanın ürünü olup olmadığını sordun kendine...Aşkın yaşanmaktayken anlaşılmaz ama ayrıldıktan sonra çözümlenebilir olduğunu düşündün... Nedim’in kendi yokluğuyla senin yokluğun arasında bir seçme yapmaya zorladığında, her iki durumda da ibrenin senden yana olacağı el yordamıyla olsa da biliyordun.*” (Aral, syf.308)

Eda, günlükte yaşadıklarını ve düşüncelerini birinci tekil ağızla anlatmaktadır. Yapıtta hem yazar hem de etkin karakter rolünde olan Nedim hakkında yorum yapabilmektedir ve buna ek olarak, yaratılan aşk hikâyesinde kendisinin nasıl bir rolde olduğu da sorgulamaktadır. Bahsedilen her iki durum da hem yazarı olma durumu hem de kurgulanan dünyada sevgili olma durumudur.

C. SONUÇ: Bir Başka Aşk

Yapılan araştırmalar ve incelemeler sonucu ortaya konulmuş olan bu çalışmada, postmodernizm ilkelerini ve bu ilkelerin herhangi bir eserde nasıl konumlandığına ek olarak, bu akımın edebiyat sahnesindeki rolü ve çıkış amacı, *Yeşil* içerisindeki kurgulanışı anlatılmıştır.

Çalışmanın ana sorunsalı olarak, İnci Aral'ın *Yeşil* adlı yapıtı, postmodern içeriği ve yapısal bağlamında kullanılan *stkurmaca* ve *oğulluk* ilkeleri üzerinden incelenmiştir. Bu süreçte *stkurmacanın* incelenişi , *oğulluğun* incelenişi iki ayrı maddeye ayrılmıştır. Üstkurmaca ile kurulan düzen ve ilişki izleği, farklı anlatıcılar, farklı anlatım teknikleri ile farklı yazınsal türleri beraber kullanarak oluşmuştur. *Kurmaca evren* ise; metnin yazılış ve kuruluş sürecinin yapıt içerisinde konumlandırılmasıyla, nesnel gerçeklik ile kurmaca gerçeklik ilişkinin yapıt içerisinde belirginleşmesiyle ve yapıt içerisindeki anlatıcının etkin figür olarak belirginleştirmesiyle oluşturulmuştur. İnci Aral'ın sunduğu Nedim ve sorguculardan oluşan gerçekliğin, Nedim'in yazı yazmasıyla bir Nedim ve Kerim karakterinin dahil olması, aşk yaşanacak olan Eda'nın eklenmesi bu gerçekliğin yitirilmesinde ve kurmaca ile i içe girmesinde, kullanılan bu tekniklerden yararlanılarak, okuyucuya sunulmuştur.

Yeşil adlı yapıtta postmodernizm akımının ilkelerinin etkili bir şekilde yer aldığı durumlar, yapılan incelemelerle, yorumlamalarla ve alıntılarının sunulmasıyla ortaya konulmuştur. Bununla birlikte, karmâşık ve etkili bir olay örgüsünün varlığı, anlatım teknikleri ve içerilen konunun sıradışılığı ile postmodern öğeleri açıkça ortaya atmıştır ve kurgu ile

gerçekliğin bir oluğu yaratılırken kullanmıştır. Böylece, okuru da yapıta dahil eden bir atmosfer yaratılmıştır. Akımın beraberinde getirdiği koşullarla beraber yapıt, donanımlı, katılımcı ve uyanık bir okur kitlesi gerektirmektedir. Postmodern yazarın ortak amacı, birbirinden değişik ve sıradışı insanlık hâllerini edebİ değerı yüksek bir şekilde, okuyucu ile beraber anlatmaktır.

D.KAYNAKÇA:

- Aral İnci *Yeni Yalan Zamanlar-1 Yeşil*, İstanbul Kırmızıkeci Yayınları, Ekim 2017
- Baran, *Eşitgin ve Güncel*, 2004
- Bayram Yavuz, *Postmodernizm Üzerine*, Baykara, Sonbahar (Sayı 5), Çorum 2007
- Modernizmi Esas Alan Eserler ve Yazarlar

<https://www.turkedebiyati.org/modernizmi-esas-alan-eserler.html>

- Özdemir Gülseren *Postmodern Edebiyatın Üzerine Postmodern Bir Eleştiri: Yeni Yalan Zamanlar*, Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırma Merkezi
- Paçacıoğlu Bahar, *Bilinç Akışı Yöntemi*, 2 Temmuz 2018
- Sazyek Hakan, *Türk Romanında Postmodernist Yöntemler ve Yönelimler*,